

Din gris och Du

-Några råd om skötsel av Linderödssvin

Värmländskt skogssvin fotograferat på Skansen i Stockholm 1905 – samma svin som tidigare en tid levt hos en bonde i Gausdal i Norge. Foto: Nordiska museets arkiv.

Skogssvin och Linderödssvin

Förr i världen hölls grisar normalt utomhus. Under hösten, vintern och våren fick grisarna till stor del reda sig själva i skogen. Sådana grisar kallades skogssvin. Skogens sammansättning var annorlunda då, med betydligt mer bok och ek ända upp till Mälardalen. Skogssvinen åt gärna ollon från dessa träd och blev feta på ollonkosten. Ollonfläsket hölls för en extraordinär delikatess. I början av 1700-talet började man importera nya svinraser till Sverige samtidigt som ädellövslogen började avverkas alltmer. Trenden fortsatte under 1800-talets första hälft. Skogssvinkulturen upphörde definitivt i Sverige i samband med andra världskriget. Ett par fläckiga grisar av äldre slag räddades 1952 av Skånes djurpark. Och från det bevarande som där skedde formades i början av 1990-talet lantrasen Linderödssvin. Föreningen Landtsvinet bildades 1992 för att bevara/spara/skydda Linderödssvinet som en oförädlad lantras samt att verka för en sund och naturlig svinskötsel. Du som tar hand om ett Linderödssvin gör en viktig kulturgärning. Berätta för besökare och vänner om detta!

Allmänt

Bostad: Linderödssvin mår bäst av att vara utomhus större delen av året. I hagen, som bör vara minst 400 m² per vuxen gris, ska finnas skydd mot väder och vind. En hydda med tak och tre vindtäta väggar placeras på torr mark. Torr halm är ett måste vintertid, men uppskattas även andra årstider. Fasta hagar kan behöva flyttas vartannat år för att marken ska få vila. Inneboxar bör vara rymliga och hållas rena – se djurskyddsföreskrifter.

Vatten: Fri tillgång till friskt vatten, med fördel ljummet på vintern.

Mat: Grisar är allätare. Fodra minst två gånger per dag, men om det finns gott om bete kan en gång per dag räcka. Linderödssvin är inte anpassade till modernt proteinrikt färdigfoder. Den enklaste foderstaten är krossat eller malet spannmål med korn som huvudingrediens. Alla sädeslag kan ingå i blandningen. Fodret bör serveras vått. Grovfoder, t.ex. ensilage, kan ersätta en stor del av spannmålet. För att undvika bristsjukdomar kan maten kompletteras med mineraler (särskilt viktigt: selen) och vitaminer. Lämpliga blandningar finns att köpa. Hö och halm är bra för tarmfunktionen. Foderträget ska hållas rent från smuts och gammal mat.

Mängd foder: 2 kg spannmål per dag är en lagom mängd foder för ett vuxet svin, men alla är olika. Om annan mat ges så dra bort motsvarande mängd spannmål. Var uppmärksam på svinets hull. Om ryggraden sticker upp är grisen för mager. Dallrande kinder och skinkor tyder på övervikt och då måste fodergivan minskas. Tjocka grisar mår inte bra och kan få fertilitetsproblem och skakiga bakben. Slaktgrisar kan gödas med upp till 3 kg spannmål per dag de sista månaderna före slakt.

Stängsel: Elstaket (stängselaggregat) med två trådar, 25 cm respektive 55 cm över mark, är ett säkert stängsel. Till grisar som är ovana vid elstaket kan man göra en provisorisk väl synlig fälla av t.ex. lastpallar utanför eltråden de första dagarna. Fårstängsel med eltråd innanför är en bra lösning för fasta hagar.

Gyttjebad: Varma sommardagar måste grisar ha tillgång till svalka. En pöl med lervatten rekommenderas starkt eftersom grisar behöver bada för att reglera sin kroppstemperatur. Leran håller också insekter borta.

Skaffa smågrisar

Genbanksregistrering: Kontakta föreningens genbanksansvarige för att registrera dig själv och dina grisar i genbanken. Efterfrågan på livdjur är begränsad. Förbered dig därför på att de flesta kulingar måste slaktas.

Skaffa galt: Kontakta avelsrådgivaren som tipsar om lämplig galt. Galtar finns att "hyra" på flera platser i landet, men du bidrar mer till bevarandet om du håller egen galt.

Brunst: Grisar kan bli köns mogna redan vid fem månaders ålder, men bör inte betäckas innan de är nio månader gamla. Suggan/gyltan brunstar var tredje vecka året om. Genast efter grisning kan suggan brunsta om, så håll undan galten då. När kulingarna vid tre månaders ålder slutar dia börjar brunstcykeln om.

Dräktighet: Suggan är dräktig i tre månader, tre veckor och tre dagar. Under sista månaden av dräktigheten behöver suggan något mer att äta.

Grisning: Grisningen sköter suggan bäst själv. Kontrollera det väl halmade boet efter förlossningen så inga smågrisar är döda eller skadade. Men pass upp. Suggan vaktar sina små. Moderkakorna ska suggan äta upp.

Tänder: Klippa eller fila tänder är sällan nödvändigt. Om det ska göras så ska det ske före en veckas ålder.

Järnbehov: Utegrisar behöver inte järntillskott. Är kullen inomhus kastar du in några jordtorvor, så får de sitt järnbehov tillgodosett.

Kastrering: Vanliga slaktsvin av hankön kastreras för att förhindra galtsmak. Risken för galtsmak är dock minimal om slakt sker utan stress och före tolv månaders ålder. Många linderödsägare kastrerar därför inte alls. Erfaren person har rätt att utan bedövning kastrera kultingar före sju dagars ålder. Kontakta alltid avelsrådgivaren före kastrering av genbanksdjur.

Vaccinering: Vaccinering bör inte göras av genbanksdjur. Linderödssvinet som ras kan då på sikt förlora sina naturliga antikroppar. Flaskmatning bör undvikas. Dåliga kultingar bör inte sparas, och framförallt inte bli genbank- registrerade avelsdjur.

Vatten: Under digivningstiden dricker suggan kopiösa mängder vatten – upp till 30 l per dag. Se till att suggan inte blir utan vatten!

Mat: Ingen mat direkt efter förlossning! Vänta ett halvt dygn för att undvika förstoppning. Tre dagar efter nedkomst ökas fodergivan med (motsvarande) ett halvt kilogram kornkross per kulting och dag. Alltså: 6 kultingar – öka med 3 kg foder per dag.

Smågrisfoder: När kultingarna är fyra veckor behöver de eget foder. Ställ ett tillräckligt stort fodertråg innanför en 50 cm hög eltråd. Då får kultingarna ha maten ifred för suggan. Räkna med ett halvt kilogram spannmål per smågris och dag. Öka successivt till ett kilogram per dag när de små är tre månader. Håll koll på hullet! Minska samtidigt saggans foderstat så hennes giva är normal när kultingarna är tre månader. Om suggan ser mager ut ska givan inte minskas.

Lagar och regler

Djurskyddsbestämmelser ska alltid följas. Produktionsplatsnummer måste alla grisägare ha. Du registrerar dig hos Jordbruksverket.

Märkning: Alla genbanksgrisar ska vara märkta med produktionsplats och individnummer. Slaktgrisar måste märkas om de lämnar födelsegården.

Grisregistrering: Varje gång en gris flyttas måste det anmälas till Jordbruksverkets grisregister. Även tillfälliga flyttar ska anmälas. Rapporteringen ska göras av mottagaren.

Matrester: Matrester med animaliska beståndsdelar får inte ges till grisar p.g.a. risk för smittspridning.

Bidrag: I skrivande stund finns miljöstöd för utrotningshotade arter. Mer information finns hos Jordbruksverket. Transport av djur finns det bestämmelser för. Kontakta Jordbruksverket för ytterligare information.

Kontakter

Bidrag, märkning, statistik och övergripande djurskydd:
Jordbruksverket, www.jordbruksverket.se

Lokalt djurskydd: Länsstyrelsen i ditt län.

Djursjukvård: Veterinär, se t.ex. www.eniro.se

Djurhälsovårdstips på nätet: Svenska djurhälsovården, www.svdhv.org

Föreningen Landtsvinet

Föreningen Landtsvinet bildades 1992 för att bevara=spara/skydda Linderödssvinet som en oförädlad lantras samt att verka för en sund och naturlig svinskötsel.

Föreningen är av Jordbruksverket godkänd som registerförande förening med godkänd avelsplan för rasen Linderödssvin. Mer information om föreningen hittar du på www.landtsvinet.se.

Ordförande: ordforande@landtsvinet.se

Medlemsansvarig: medlem@landtsvinet.se

Avelsrådgivning: avelsradet@landtsvinet.se